

PROLOGAS

Elektra

Mikėnuose tylu, bet man šiandakt nesimiega. Žinau, kad koridoriaus gale gulintis brolis bus nusisparęs apklotus. Kasryt nuėjusi žadinti randu jį susipainiojusį pataluose, lyg miegodamas būtų ėjęs lenkčių.

Kai gimiau, vardą man išrinko tėvas. Jis pavadino mane karštos ir liepsningos saulės garbei. Kai buvau maža, sakydavo, kad esu mūsų šeimos šviesa. „Tavo teta garsėja grožiu, bet tu jau dabar už ją spindulingesnė. Mano dukra, atneši Atrėjo giminei dar didesnę šlovę.“ O tada, prieš paguldydamas miegoti, pabučiudavo kaktą. Man netrukdė jo barzdos kutenimas. Tikėjau tuo, ką jis sakė.

Bet dabar man nerūpi, kad mūsų sosto menėje dėl manęs nesibūriuoja jaunikiai. Esu girdėjusi pasakojimų apie savo tetą Eleną, bet niekada nepavydėjau. Tik pažvelkite, kur ją nuvedė grožis. Į tolimą, dešimčiai metų mūsų vyrus pasiglemžusį miestą. Dešimt metų gyvenau be tėvo, gaudydama kiekvieną per Mikėnus

keliaujančių pasiuntinių nešamą žinią apie pergalę. Išgirdus naujieną apie dar vieną triumfą mane užplūsta išdidumas, jaučiuosi pakylėta, nes visą šį laiką ten kaunasi mano tėvas Agamemnonas, telkiantis savo vyrus kovoti, kol aukštos Trojos sienos subyrės į šipulius po nugalėtojų kojomis.

Nuolat tai įsivaizduoju. Kaip jis šturmuos miesto vartus ir kaip jie visi galiausiai puls jam po kojomis. O kai viskas baigsis, jis grįš namo pas mane. Metai iš metų jo laukiančią ištikimą dukrą.

Žinau, kai kas sakys, kad jis nemylėjo savo vaikų, kad negalėjo mylėti, jei jau taip padarė. Bet aš pamenu jo glėbį, girdžiu ramų širdies plakimą prie savo ausies ir žinau, kad niekada gyvenime nesijausiu saugesnė nei tada.

Užaugusi visada norėjau tapti tokia moterimi, kokia jis svajojo, kad tapčiau, kokia galėjau tapti, jei tik jis būtų galėjęs pasilikti. Norėjau pateisinti jo man duotą vardą.

Bet labiausiai už viską norėjau, kad jis manimi didžiuotųsi.

Neabejoju, kad kažkur po rūmus klaidžioja motina, žvelgdama į tamsius tolius. Ji vaikšto be garso, jos minkštos pėdos apautos dailiais sandalais, plaukai surišti raudonais kaspinais, iškvepinti trintais gėlių žiedlapiais ir kvapiais aliejais, o glotni oda spindi mėnulio šviesoje. Neisiu iš savo kambario, kad jos nesutikčiau. Todėl atsistoju ir prisiartinu prie akmeninėje sienoje iškirto siauro lango. Atsirėmusi alkūnėmis į palangę nesitikiu pamatyti nieko, nebent saujelę žvaigždžių. Bet pamatau, kaip ant tolimo kalno viršūnės išsižiebia signalinė ugnis, paskui dar viena ir dar, taip Mikėnų link nusidriekia visa laužų grandinė. Širdis krūtinėje daužosi. Kažkas siunčia mums ženklus. O mes visi tenorime išgirsti vienintelę naujieną.

JENNIFER SAINT

Išspjaudamas į dangų oranžinių kibirkščių stulpą užsidega dar vienas laužas, visai arti. Akyse tvenkiasi ašaros. Negalėdama patikėti žvelgiu į laužus ir jaučiu, kaip viduje gimsta stulbinantis suvokimas, ką tai reiškia.

Troja žlugo.

Tėvas grįžta namo.

I DALIS

1

Klitemnestra

Atrėjo giminė paženklinta prakeiksmo. Itin žiaurus net turint omeny, kokios būna dievų bausmės. Šios giminės istorija kupina žiaurių žmogžudysčių, svetimavimo, milžiniškų ambicijų ir daugiau kanibalizmo apraiškų, nei galėtum tikėtis. Visi apie tai žinojo, bet kai Atreidai Agamemnonas ir Menelajas kadaisė stovėjo Spartoje priešais mane ir mano dvyne seserį, kvaili pasakojimai apie išvirtus ir tėvams patiektus kūdikius supleveno ore ir išsi-sklaidė kaip dulkės saulės šviesoje.

Broliai tryško gyvybe ir jėga – nebuvo gražuoliai, bet tikrai patrauklūs. Menelajo barzda žioravo raudonais atspalviais, o Agamemnono buvo juoda, kaip ir tankios garbanos. Seseriai piršosi ir daug dailesni jaunikiai – po teisybei, didžioji menė, kur jie buvo susirinkę, buvo sklidina it išskaptuotų skruostikaulių ir it nulietų pečių, valingų smakrų ir žibančių akių. Elena galėjo rinktis iš geriausių Graikijos vyrų, bet neatitraukė akių nuo Menelajo, kuris nerangiai muistėsi visu stambiu kūnu ir spoksojo į ją nepratardamas nė žodžio.

Apie Eleną buvo pasakojama, kad ji – Dzeuso duktė. Aš gimiau išraudusi ir klykianti, pasipiktinusi banaliu gimdymu, o sesuo gracingai išsiritusi iš baltutėlio kiaušinio tobulai graži. Legendą vėliau buvo apipinta kitomis vaizdingomis detalėmis – žinia, kad Dzeusas gali įsikūnyti į skirtingus pavidalus, o šia konkrečia proga atplaukė prie mūsų motinos upe aiškiu tikslu, plunksnotas ir akinančiai baltas.

Būti šitaip palaimintam Dzeuso – šlovė. Taip kalbėjo visi. Tai, kad mūsų motina Leda krito į akį pačiam dievų valdovui, buvo didžiulė garbė mūsų šeimai. Auginti tokios sąjungos vaisių nereiškė nešlovės mūsų tėvui.

O Elenos grožis išties buvo legendinis.

Tų sesers jaunikų į mūsų namus prisirinko galybė. Jie stumdėsi tarpusavyje, braudamiesi į priekį, įbedę akis į plazdantį šydą, trokšdami bent trumpai pamatyti gražiausia pasaulyje vadinamą moterį. Staiga nuotaika pasikeitė, minia tapo sunkiai valdoma ir aš pastebėjau, kaip jų rankos pakibo virš kardu prie juosmens. Elena irgi tai pastebėjo, žvilgtelėjo į mane ir mudviejų neramos akys susitiko.

Mūsų sargybiniai menės pasieniuose išsitiesė ir tvirčiau sugniaužė ietis. Bet aš vis tiek svarsčiau, kaip greitai mus užlietų per kraštus ištvinęs tos minios nartumas ir ar ilgai sargybiniai brautųsi per kilusį sąmyšį.

Mūsų tėvas Tindarėjas pradėjo gražyti rankas. Jam diena prasidėjo daug žadančiai – mūsų sandėliuose netilpo pirštis atvykusių jaunuolių atgabentos dovanos. Mačiau, kaip jis džiaugiasi turtais ir šlove, kurią jam atnešė ši didi diena. Jis naiviai tikėjosi, jog mus kaip visad apgins mūsų galingieji broliai, bet aš abejoju, ar jie atremtų tiek vyrų, kiek šiandien čia susirinko laimėti mano sesers.

Pažvelgiau į Penelopę. Mūsų tyliąją, pilkaakę pusseserę, visuomet išlaikančią šaltą protą. Bet Penelopė buvo taip įsispoksojusi į Odisėją, kad nepastebėjo mano paklaikusio žvilgsnio. Jiedu žvelgė vienas kitam į akis, tarytum vienudu klajotų po kvepiančią pievą, o ne būtų įkalinti menėje su šimtais kantrybės netenkančių peštukų, kuriems tetrūksta kibirkšties, kad užsiliepsnotų.

Pavarčiau akis. Odisėjas atvyko čia pirštis Elenai, kaip ir visi kiti, tik žinia, kad tas vyras darė viena, mąstė kita. *Šioje situacijoje mums visai praverstų jo išgirtasis sumanumas*, – pagalvojau, suirzusi, kad vietoj to Odisėjas skęsta romantinėse svajose.

Bet tai, ką palaikiau svajingais žvilgsniais tarp pusseserės ir jos mylimojo, iš tiesų buvo patyliukais kuriamas planas, nes Odisėjas užšoko ant pakylos, ant kurios sėdėjome, ir pareikalavo tvarkos. Jis buvo žemas ir šlubas, bet valdingos povyzos, ir menė išsyk nuščiuvo.

– Prieš tai, kai šviesiausioji Elena išsirinks, – sududeno jis, – mes visi duosime priesaiką.

Ir jie jo klausėsi. Jis turėjo talentą palenkti kitus savo valiai. Jis pavergė net mano išmintingąją pusseserę, nors visad maniau, kad jai protu neprilygs joks vyras.

– Šiandien visi čia atvykome vedami to paties tikslo, – toliau kalbėjo Odisėjas. – Visi trokštame vesti gražiąją Eleną ir visi turime priežasčių manyti, kad esame tokios moters verti. Elena – neįkainojamas apdovanojimas, ir vyrui, kuris galės pavadinti ją sava, prireiks daug pastangų saugant ją nuo tų, kurie norės ją iš jo paveržti.

Mačiau, kaip kiekvienas patalpoje esantis vyras tai įsivaizdavo. Visi tikėjosi, kad ji atiteks būtent jam, bet Odisėjas tą svajonę

apkartino. Jie žvelgė į jį sulaukę kvėpavimą ir laukė, kokį sprendimą pasiūlys.

– Tad siūlau visiems prisiekti: kad ir kurį ji pasirinks, visi padėsime jam ją saugoti. Visi iškilmingai pasižadėsime, kad savo gyvybe ginsime jo teisę ją turėti ir jos neprarasti.

Mūsų tėvas pašoko, netverdamas džiaugsmu, kad Odisejas išgelbėjo jo triumfo dieną nuo beveik neišvengiamos katastrofos.

– Aš paaukosiu savo geriausią žirgą! – pareiškė jis. – Ir jūs visi prisieksite dievams jo krauju.

Taip ir padarė, ir viskas, ką tądien prarado tėvas, buvo žirgas. Na, po teisybei, žirgas, duktė ir dar dukterėčia. Visų atsikratė vienu ypu, nes Elenai užteko tik sušnabzdėti Menelajo vardą, ir šis jau buvo šalia, spaudė jos ranką savojoje ir bandė išreikšti dėkingumą ir atsidavimą; Odisejas beveik tą pačią akimirką pasipiršo Penelopei, o aš negalėjau atitraukti akių nuo juodbruvo brolio, įsmeigusio niūrų žvilgsnį į akmenines sienas. Agamemnono.

– Kodėl pasirinkai Menelają? – paklausiau Elenos vėliau.

Ji buvo apsupta pulko tarnaičių, kurios klostė jos suknią, pynė plaukus į įmantrias kasas ir darė begalę kitų, visai nereikalingų pagražinimų.

Prieš atsakydama į mano klausimą Elena susimąstė. Žmonės visada kalbėdavo tik apie jos akinantį grožį, kartais net apdainuodavo jį eilėmis ar giesmėmis. Niekas niekada nesakydavo, kad ji protinga ar gera. Negaliu paneigti, kartais, augant šalia dvynės, kurios didybė visada nublokšdavo mane šešėlin, apimdavo šaltas, nuodingas pavydas. Bet Elena niekada nebuvo man žiauri ir

manęs neerzino. Ji niekada nesipuikavo grožiu ir nesityčiojo iš savo menkesnės sesers. Ją einančią nulydinčius žvilgsnius ji galėjo valdyti ne daugiau nei jūros potvynius. Aš su tuo susitaikiau ir, tiesą sakant, visai netroškau jos legendinio žavesio naštos.

– Menelajas... – mąšliai, lėtai vardą ištarė Elena. Ji gūžtelėjo, sukdamą glotnią plaukų sruogą tarp pirštų ir taip akivaizdžiai suerzindama vieną tarnaitę, kurios kruopščios pastangos nesuteikė Elenos plaukams daugiau gyvybės ir žvilgesio, nei jos pačios nerūpestingas šukavimasis. – Gal buvo turtingesnių ar dailesnių, – pasakė ji. – Tikrai buvo narsesnių. – Ji šyptelėjo, turbūt prisimindama menėje pulsavusią įniršio pritvinkusią povandeninę srovę, kol jaunikiai vieni kitus varstė žvilgsniais. – Bet Menelajas... jis man pasirodė kitoks.

Turtų jai nereikėjo – Sparta ir taip buvo pakankamai turtinga. Nereikėjo ir grožio – jos grožio būtų pakakę bet kokiai porai. Matėme, jog jos sutuoktiniu troško tapti bet kuris vyras. Tai ko reikėjo mano seseriai? Man buvo įdomu, iš kur ji žino, kokie ke-
rai juodu užbūrė, ir kaip moteris įsitikina, kad vyras jai skirtasis. Išsitiesiau nekantraudama tai sužinoti.

– Manau... – Elena atsiduso, kai tarnaitė padavė jai veidrođį dramblio kaulo rankena, papuoštą iš didingos kriauklės pasirodančios Afroditės raižiniu. Ji žvilgtelėjo į savo atspindį, kres-
telėjo plaukus ir pasitaisė garbanas juosiančią auksinę diademą. Išgirdau, kaip merginų pulkelis tyliai įkvepia, laukdamas savo nereikalingų pastangų įvertinimo. – Manau, – joms nusišypso-
jusi tęsė ji, – kad jis tiesiog buvo be galo *dėkingas*.

Tylėjau, ilgai lauktiems žodžiams sklaidantis ore.

Elena pastebėjo mano tylėjimą ir, galbūt palaikiusi jį prie-
kaištu, ištiesė pečius ir pažvelgė tiesiai į mane.

– Juk žinai, kad mūsų motina buvo Dzeuso išrinktoji, – tarė ji. – Tokia graži mirtinga moteris, kad patraukė jo žvilgsnį nuo Olimpo viršūnės. Jei mūsų tėvas nebūtų ramaus ir nuolankaus būdo... kas žino, kaip būtų jautęsis? Tarkim, jei būtų panašesnis į Agamemnoną, nei į Menelają.

Aš kiek įsitempiau. Ką tai reiškia?

– Nepanašu, kad toks vyras nuolankiai priimtų bet kokį iššūkį, – toliau kalbėjo ji. – Ar jam toks jo žmonos išsirikimas būtų garbė, ar ne? Nežinau, koks bus mano likimas, bet žinau, kad gimiau ne veltui. Nežinau, ką man suplanavo likimo deivės, bet man pasirodė, – ji paieškojo tinkamo žodžio, – *apdairu* rinktis atsargiai.

Prisiminiau Menelają ir susižavėjimą jo akyse, kai jis žvelgė į Eleną. Svarsčiau, ar ji teisi, ar jis galėtų į tai pažvelgti kaip mu dviejų tėvas. Ir ar pergalės mūsų menėje užteks, kad ir kas nutiktų vėliau.

– Be to, taip galėsiu likti Spartoje, – pridūrė ji.

Už šitai buvau išties dėkinga.

– Tai jau sutarta? Judu gyvensite čia?

– Menelajas galės padėti tėvui valdyti Spartą, – tarė Elena. – O tėvas galės padėti jam.

– Kuo?

– Ką žinai apie jį ir Agamemnoną? – paklausė Elena. – Ir Mikėnus?

Palingavau galvą.

– Girdėjau pasakojimus apie jų giminę. Tuos pačius kaip ir tu. Apie jų protėvių prakeiksmą, apie savo sūnus žudančius tėvus ir vienas prieš kitą kovojančius brolius. Bet visa tai praicity, ar ne?

– Ne visai. – Elena nuvijo aplinkui susispietusias merginas ir palinko prie manęs, lyg ketindama išduoti paslaptį. Pajutau lengvą jaudulį. – Žinai, kad jiedu atvyko čia iš Kalidono.

Linktelėjau.

– Bet tai ne jų tėviškė; jie gyveno pas tenykštį karalių. Jis buvo jiems svetingas, bet negalėjo suteikti to, ko jiems labiausiai reikėjo, to, ką gali suteikti mūsų tėvas.

– Ko?

Ji nusišypsojo, patenkinta, kad gali papasakoti kai ką įdomaus.

– Kariuomenės.

– Tikrai? O kam?

– Kad atkovotų Mikėnus. – Elena krestelėjo galvą. – Atsiimtų tai, kas jų. Kai jiedu buvo maži, dėdė nužudė jų tėvą ir juos ištrėmė. Dabar jie suaugę vyrai ir turi Spartos palaikymą.

Tiek istorijos žinojau. Menelajas ir Agamemnonas buvo Atrejų sūnūs – jo brolis Tiestas jį nužudė, užėmė jo sostą, o juodu ištrėmė. Jam užteko gailestingumo nesusitepti rankų vaikų krauju. Prieš keletą kartų dievai prakeikė jų giminę už kaip tik tokį nusikaltimą – Tantalo nusikaltimą.

Gal ir nekeista, kad Menelajas patraukė Eleną, – pamaniau. Šią senovinę jų giminės legendą girdėjome nuo seno – šurpi, kraują stingdanti istorija atrodė tokia tolima nuo tikrovės. Bet dabar ji buvo žingsniu arčiau – du broliai siekė teisingumo, norėdami galiausiai užgydyti savo pasmerkto šeimos žaizdas.

– O ar Menelajas nenorės grįžti į Mikėnus? – paklausiau.

– Ne, Mikėnai atiteks Agamemnonui, – atsakė Elena. – Menelajas nori likti čia.

Taigi, Menelajo atpildas bus Elena, o Agamemnono – miestas. Be jokios abejonės, jiems abiem tai atrodė teisingas sandėris.

– Tik kažin, ką jie padarys berniukui.

– Kokiam berniukui?

– Egistui, – atsakė Elena. – Tiesto sūnus dar visai vaikas, kokie jiedu buvo, kai Tiestas nužudė jų tėvą.

– Gal ir jie jį ištrems?

Elena pakėlė antakį.

– Ir leis užaugti, kaip užaugo jie? Puoselėjant tokias pat sva-jones, kokias puoselėjo jiedu? Agamemnonas nenorės rizikuoti.

Krūptelėjau.

– Bet jis tikrai nežudys vaiko, tiesa? – Supratau žiaurią logiką, bet negalėjau įsivaizduoti, kaip menėje matyti jaunuoliai susmei-gia kardą į verkiantį vaiką.

– Gal ir ne. – Elena atsistojo ir pasilygino suknią. – Bet nebe-kalbėkime apie karą. Juk šiandien mano sutuoktuvių diena.

Vėliau pasprukau iš iškilmių. Buvau tikra, kad jie puotaus ir gers visą naktį, bet jaučiausi pavargusi ir keistai abejinga. Neturėjau nuotaikos išsisukinėti nuo vis girtėjančios Spartos diduomenės, nuo įprastai rimtų ir rūsčių kariuomenės vadų, tampančių įraudusiais blevyzgomis, tiesiančiais savo gremėzdiškas rankas it aštuonkojo čiuptuvus. Visi buvo labai savimi patenkinti dėl sudarytos sąjungos ir visų svarbiausių Graikijos vyrų duotos priesaikos ginti Menelajo laimikį. Jie pažadėjo savo ištikimybę Spartai.

Nuėjau prie upės. Platus ir tingus Eurotas tekėjo per mūsų miestą į toli pietuose esantį uostą – vienintelį kelią svetimšaliams užpuolikams mus pasiekti. Vakaruose ir rytuose stūksojo didžiuliai Taigeto ir Parnono kalnai, o aukštumos šiaurėje irgi buvo neįžengiamos jokiai kariuomenei. Buvome saugiai įsitaisę savo

slėnyje, įtvirtinti ir apsaugoti nuo tų, kurie galėtų norėti pagrobti mūsų turtus ar gražias moteris, kuriomis garsėjome. O dabar gražiausioji iš jų turėjo kariuomenę, pasirengusią kautis dėl jos garbės su bet kokių būsimu priešu. Nenuostabu, kad šianakt vyrai atsipalaidavo ir gėrė.

Visame slėnyje degė signaliniai laužai, jų ryškios liepsnos tamsoje bylojo apie didžiulę dienos svarbą. Dūmai kilo iš kiekvienos šventyklos, nešdami paaukotų baltų veršiukų kvapą, pakeldami jį per tamsų dangų iki pat Olimpo dievų.

Pastebėjau, kad vienintelis Agamemnonas laikėsi toliau nuo linksmybių. Neabejoju, jis buvo paskendęs mintyse apie artėjantį Mikėnų puolimą. Naujasis Elenos vyras po keleto dienų taip pat išvyks kautis brolio pašonėje. Jie turėjo kariuomenę – žinojau, kad Spartos kariai garsėja įgūdžiais ir nuožmumu. Nebuvo ko jaudintis. Bet giliai galvoje kirbėjo klatinga išdavikiška mintis. Jei kova susiklostys nepalankiai broliams, jei jiedu negriš – niekas nepasikeis. Mudvi su Elena galėsime dar kurį laiką gyventi kaip gyvenusios.

Papurčiau galvą, lyg galėčiau iš jos išpurtyti tą mintį. Viskas pasikeistų, ir dar kaip. Elenai pirštis atvyko šimtas vyrų – kitas kaipmat užims Menelajo vietą.

O tada pamačiau jį, pusiau slepiamą šešėlių.

Jis atsisuko tą pačią akimirką ir mudviejų akys susitiko. Jo nuostaba ir sumišimas buvo manoj atspindys.

– Nežinojau, kad čia dar kažkas yra, – tarė jis, ketindamas eiti.

– Kodėl tu ne viduje? – paklausiau. Iki šiol nebuvo pratarusi Agamemnonui nė žodžio, ir tikrai neturėčiau kalbėtis su juo vienudu, tamsoje, toli nuo visų kitų. Bet gal nakties ramybė, gal iš rūmų ataidintys juoko pliūpsniai, o gal mano nuojauta, kad

mūsų įprastas gyvenimas netrukus vienaip ar kitaip pasikeis, suteikė man beatodairiškumo.

Jis nieko neatsakė.

– Nejau nenori atšvęsti su broliu?

Jis suraukė tankius antakius. Atrodė nepatiklus ir nenusiteikęs kalbėtis.

Nekantriai atsidusau.

– O gal palauksi, kol užkariausite Mikėnus?

– Ką apie tai žinai?

Iš jo išpeštas atsakymas atrodė kaip nedidelė pergalė. Vandens paviršių pašiaušė lengvas vėjelis ir aš staiga pajutau ilgesį kažko, ko negalėjau apibūdinti. Tiek visko vyko – situoktuvės ir karas, – bet niekas nebuvo susiję su manimi.

– Žinau, ką tavo tėvui ir tau padarė Tiestas, – atsakiau. – Žinau, kad pavogė jūsų karalystę.

Jis linktelėjo. Mačiau, kad ketina eiti, grįžti į vidų.

– O ką padarysite berniukui? – paklausiau.

– Berniukui? – nepatikliai į mane pažvelgė Agamemnonas.

– Tiesto sūnui, – atsakiau. – Ar jį paleisite?

– O kas tau rūpi?

Svarsčiau, ar neperlenkiau lazdos, ar jo nepribloškiau. Neturėjau taip kalbėti. Bet jau buvau pradėjusi.

– Vesitės Spartos kariuomenę. Viskas, ką padarysite, bus padaryta ir Spartos vardu.

– Tavo tėvo kariuomenę. Menelajo kariuomenę.

– Man tai atrodo neteisinga.

– Tau. Tačiau pavojinga leisti užaugti keršto trokštančiam sūnui. – Jis žvelgė per upę, visa jo povyza rodė nesmagumą, bet jis

trumpai į mane žvilgtelėjo. – Mano šeimą lydi prakeiksmas, jį reikia nutraukti.

– Ar taip jį nutrauksite? O ką, jei dar labiau užrūstinsite dievus? Jis papurtė galvą.

– Tu nori būti gailestinga, – tarė. – Tu moteris. O karas – vyrų reikalas.

Pasišiaušiau.

– Tu turi Spartą, – tariau. – Tu paimsi Mikėnus. Ir visi toje menėje esantys vyrai, visi kovotojai, valdovai ir princai, kurie atvyko čia mano sesers, ką tik prisiekė ištikimybę tavo broliui. Turi progą suvienyti šitiek karalysčių. Tau priklausys valdžia – tai kaip gali vienas berniukas, kad ir koks kerštingas užaugtų, kelti tau grėsmę? Ką jis galėtų tau padaryti? Vadovaudamas šitiekai vyrų, gali tapti galingiausias iš visų graikų.

Tai patraukė jo dėmesį.

– Įdomu, – tarė mažliai. – Galingiausias iš graikų. Ačiū, Klitemnestra.

O tada, prieš pat jam žengiant tarp kolonų, prieš panyrant atgal į rūmuose sklindančius linksmybių garsus, aš pamačiau. Jo rūščiame veide galiausiai švystelėjo šypsenos šešėlis.

2

Kassandra

Nė vienas mano žodis nepageidaujamas. Gerklė skauda nuo žodžių, kurie iš jos veržiasi, vos ką nors paliečiu ar pažvelgiu į akis, ir pamatau akinančiai ryškią tiesą. Pranašystės drasko mane iš vidaus, nors jų nekviečiu ir bijau jų pasekmių. Jas išgirdusieji keikia mane, veja šalin, vadina beprote ir iš manęs juokiasi.

Kai buvau maža, ateities nežinojau. Man rūpėjo tik dabartis; galvojau, kaip kuo gražiau papuošti savo mylimiausią lėlę, nes net ją galėjau apmuturiuoti prabangiausiais audiniais ir apkarstyti mažyčiais brangakmeniais. Mano tėvai buvo Priamas ir Hekabė, Trojos karalius ir karalienė, o apie mūsų turtus sklاندė legendos.

Motiną lankė regėjimai. Akinantys nušvitimo pliūpsniai, neabejotinai siunčiami vieno iš daugelio mums besišypsančių ir negandų išvengti padedančių dievų. Gal net paties Apolono, nes buvo pasakojama, kad jis mylėjo mano motiną ir pasirinko ją savo favorite. Ji pagimdė mano tėvui daug vaikų, o dar daugiau jų jis susilaukė su savo sugulovėmis. Kai motinos pilvas eilinį

kartą išsipūsdavo, ruošdavomės jau pažįstamam džiaugsmui. Kai ateidavo metas gimti kūdikiui, motina eidavo miegoti, tikėdamasi, kaip visada, susapnuoti malonų sapną apie tai, kuo jis taps.

Tik ne šįkart. Kai buvau septynerių, mane pažadino nakties tylą skrodžiantis klyksmas, jis įsismelkė į mano mažus kaulus iki pat smegenų. Nulėkiau ten, kur susirietusi stovėjo motina, o pribuvėjos skubėjo koridoriais, bijodamos, kad nutiko kažkas siaubingo.

Ir nors jos plaukai buvo prilipę prie prakaituotos kaktos, o pati šnopavo lyg medžiojamas žvėris, ją kamavo ne gimdymo skausmai. Ji stūmė nuo savęs gimdymą, kuris, pasirodo, nè nebuvo prasidėjęs, palengvinti siekiančias rankas ir šaukė su tokia neviltimi balse, kokios dar nebuvo girdėjusi per savo trumpą, ramų gyvenimą.

Kiek atsitraukiau. Kambarys buvo pilnas moterų sąmyšio ir aš nedrąsiai pasislėpiau šešėliuose, kuriuos metė ploni tų moterų laikomi deglai. Siauros oranžinės liepsnos virpėjo ir rangėsi, o ant akmeninių sienų pagal jų gyvatišką ritmą groteskiškai šoko didžiulės tamsios pamėklės.

– Kūdikis, – žiopčiojo motina, bet atrodė, kad ją ištikęs žiaurus priepuolis palengva praeina. Ji leido moterims ją pasirūpinti, bet kai jos guldė ją į guolį, švelniai tikindamos, kad gimdymas dar neprasidėjo ir viskas gerai, ji purtė galvą ir per jos skruostus tekėjo ašaros. Juodi ratilai po akimis ir sulipusios plaukų sruogos – ji visai nepanėšėjo į mano motiną.

– Aš mačiau... mačiau jį gimstant, – stenėjo ji, bet, moterims murmant, kad tai tik sapnas ir nereikia rūpintis, mačiau, kaip sugrįžo jos karališkas išdidumas. Ji nutildė moteris rankos mostu. – Visi žino, – tarė, – kad mano sapnai nėra paprasti.

Kambaryje stoji tyla. Aš nejudėjau. Nugaros oda šiuropo nuo šaltos akmeninės sienos, bet stovėjau prie jos prisispaudusi. O motina vėl prabilo iš paslaptingo liepsnų apšviesto rato vidurio.

– Išstūmiau jį į pasaulį taip pat, kaip prieš tai gimusius vaikus. Vėl pajutau kūno deginimą, žinojau šį skausmą ir kad galiu jį iškęsti. Tik šįsyk jis buvo kitoks... deginimas, regis... – ji nutilo ir aš mačiau, kaip sugniaužia kumščius. – Jo gimimo liepsna degė ilgiau ir karščiau, nei galėčiau įsivaizduoti. Pajutau, kaip mano odą nusėja pūslės, ir užuodžiau, kaip svyla ir anglėja kūnas. – Ji nurijo gumulą gerklėje; tas garsas buvo šaižus visiškoje tyloje. – Tai nebuvo kūdikis; tai buvo deglas, kokius jūs laikote, jo galva buvo siautulinga liepsna ir viskas aplink mane skendo dūmuose.

Jaučiau įtampą ir kambaryje besitvenkiantį nerimą. Moterys varstė motinos pilvą žvilgsniais.

– Tai tikriausiai tik sapnas, – nedrąsiai tarė viena. – Daug moterų bijo gimdymo; šiuo laikotarpiu neretai lanko blogi sapnai...

– Aš pagimdžiau tuziną kūdikių, – atšovė motina. Ji įsmeigė tamsias akis į nelaimėlę. – Nebijau gimdyti dar vieno. Bet tai... Nė nežinau, ar tai išvis kūdikis.

Kambarį sukaustė siaubas. Moterys žvalgėsi tarpusavyje ieškodamos atsakymo.

– Aisakas! – ryžtingai tarė viena iš jų, jos balsas šaižiai nuaidėjo tarp akmeninių sienų. – Aiškiaregys. Karaliene Hekabe, paprašykime aiškiaregio paaiškinti jūsų sapną. Gal tokiu metu tikroji sapno prasmė paslėpta net nuo jūsų. Paklauskime Aisako ir jis mums paaiškins, ką jis reiškia.

Visos kambaryje ėmė linkčioti ir pritariamai murmėti. Moterys, regis, buvo pasirengusios viskam, kad iš jų karalienės akių

dingtų išgąstis. Jei tik buvo bent mažiausia viltis, kad aiškiaregys kitaip išaiškins tai, ką ji matė savo regėjime.

Jis buvo iškviestas į sosto menę. Moterys suklostavo suknele ant išsipūtusio motinos kūno ir išvedė ją iš kambario. Į mane niekas nekreipė dėmesio, tad nusekiau jas ir spėjau pamatyti, kaip ji sėdasi į sostą šalia iš miegų prikeltos tėvo, kurio veidą vagojo skausmingas susirūpinimas. Aisakui artinantis, jis paėmė motiną už rankos.

Aiškiaregio veidas buvo lygus ir tuščias. Jo amžius jau turėjo būti išvagojęs odą raukšlėmis, bet ši tampriai gaubė jo kaukolę, plona it popierių. Jo akys buvo aptrauktos plėve, slepiančia tikrąją jų spalvą. Svarsčiau, ar jis ką nors mato, bet turbūt jam buvo nesvarbu, kad fizinis pasaulis skendėjo migloje, nes anapusinį matė visiškai aiškiai.

Motina vėl papasakojo savo sapną. Ji buvo suėmusi save į rankas, balsas beveik nevirpėjo ir neišdavė įtampos.

Aiškiaregys klausėsi. Kai ji nutilo, jis nieko nepasakė. Lydimas visų susirinkusiųjų žvilgsnių nuėjo per didžiąją menę. Jis nukėlė vieną iš erdvią patalpą apšviečiančių bronzinių ugnies indų nuo akmeninės atbrailos ir pastatė jį ant žemės. Inde degančio sakingo medžio liepsna metė virpančią šviesą ant ištapytos sienos, versdama freskoje pavaizduotus vilkus tykančiomis pabaisomis. Aisakas žarstė ugnį lazda, stumdamas nuodėgulus ant šokinėjančių liepsnos liežuvių, kol šie šnypšdami išblėso ir virš gęstančių žarijų pakilo pilkas dūmas. Jo veidas apsiniaukė. Man į jį žiūrint, tarp akmeninių kolonų padvelkė lengvas vėjelis ir pakėlė pelenus nuo indo dugno.

Galiausiai pelenai nusėdo. Galvojau apie motinos sapną – kūdikį liepsnojančia galva. Ir apie neįskaitomą aiškiaregio veidą, jam gesinant liepsnas.

– Šis princas sunaikins miestą, – tarė jis. Jo balsas buvo tylus, lyg iš olos gelmių atsklindantis aidas, ir labai šaltas. – Jei jis užaugs, matau, kaip Troją praryja gaisras, gaisras, kurį jam lemta sukelti. Šis kūdikis neturi išgyventi.

Niekas juo neabejojo. Jis, regis, tik patvirtino tai, ką Hekabė ir taip žinojo, dėl ko pabudo iš sapno rėkdama. Be to, šis kūdikis bus tik vienas iš gausybės Priamui gimusių sūnų ir dukterų. Prarasti vieną iš daugybės vaikų, bet išsaugoti miestą nuo žlugimo neatrodė per didelė kaina.

Bet nei mano tėvas, nei motina negalėjo prisiversti jos sumokėti. Kai gimė mano brolis Paris, jie negalėjo nė pagalvoti, kad galėtų numesti kūdikėlį nuo aukštų Trojos sienų, uždusinti tankaus audinio skiaute ar net paguldyti kalno papėdėje ir nueiti. Todėl įdavė jį piemeniui ir liepė palikti kūdikį šaltam nakties orui arba pro šalį einančių laukinių žvėrių dantims ir nagams.

Kažin, ar jie paaiškino piemeniui, kodėl jis turi tai padaryti. Ar jis žinojo, jog Trojos ateitis priklauso nuo to, ar jo širdies nesuminkštins kūdikio inkštimas ir gailus verksmas. Kažin, ar jis bandė tai padaryti – ar paguldė kūdikį ant krūmingo šlaito, ar žengė keletą žingsnių į šalį, kol galiausiai apsisuko? O gal jis pažvelgė į mažą Pario nosytę, pliką galvelę, tiesiamas putlias rankutes ir nusprendė, kad aiškiaregio žodžiai tėra prietarai ir nesąmonės? Gal jis stebėjosi, kaip kūdikis gali sužlugdyti miestą. Galbūt jo žmona buvo nevaisinga ir jų namai niekada nebuvo palaiminti vaikais. Galbūt pagalvojo, kad jei augins Parį už miesto sienų kaip paprastą ožkų piemenį, Troja bus saugi. Jam turbūt atrodė, kad jos aukštiems akmeniniams bokštams ir geležimi kaustytiems ažuoliniams vartams, jos galiai ir gerovei niekas negresia.

Mano brolis gyveno paslapyje. Jis išaugo iš bejėgio kūdikio į jaunuolį, ir niekas iš mūsų nė neįsivaizdavo, kad jis gyvena šalia Trojos stūksančiuose kalnuose. Niekas nebekalbėjo apie Hekabės sapną, o ir pati naktis galėjo pasirodyti kaip sapnas, tik aš prisiminiau, kaip mano nugara spaudėsi prie akmeninės sienos, kai atatupsta traukiausi nuo Aisako. Negalėjau pamiršti jo blausia plėve aptrauktų akių ir dūmų kvapo. Ir gailėsčio, kurį jaučiau tam mažam, minkštam ryšulėliui, kurį po kelių dienų mačiau nešamą iš Hekabės kambario apsiašarojusios vergės, ir palengvėjimo, kad motina nesapnavo nieko panašaus apie mane.

Kartą, praėjus daug laiko po tų įvykių, bandžiau su ja apie tai pasikalbėti. Mano balsas buvo nedrąsus, mačiau, kad mano nerįžtingumas ją erzina. Norėjau sužinoti, kuo ypatingas buvo jos sapnas, kad ji išsyk patikėjo aiškiaregiu, iš kur žinojo, kad tai tiesa. Manau, jai buvo sunku prisiminti praeitį, bet aš buvau apimta jaunatviško egoizmo ir norėjau žinoti.

– Tavęs ten nebuvo, Kasandra, – piktai atsakė ji. Jos atžarus atsakymas mane įskaudino, skruostus išmušė raudonis. Jaučiau tik savo skausmą, negalvojau apie tai, ką prašau jos prisiminti, ir norėdama suprasti spaudžiau toliau.

– Buvau, – pareiškiau. – Pamenu Aisaką ir ugnį... pamenu, ką jis sakė.

– Ką? Kalbėk garsiau, mergaite, – paliepė ji. Motina nepakenė to, kad kalbu tyliai. Kai buvau maža, retai pabaigdavau sakinį nepaliekta pradėti iš naujo ir kalbėti garsiau ir aiškiau.

O dabar niekas nebeprašo manęs nieko pakartoti.

Užsikirtinėdama bandžiau apibūdinti menę ir aiškiaregio atliktas apeigas, bet ji tik purtė galvą.

– Nesąmonė, Kasandra, tai tik dar vienas tavo išsigalvojimas, – atšovė. Jos tonas gėlė. Manau, ji pastebėjo nuoskaudą mano veide, nes šiek tiek suminkštėjo, apkabino mane per pečius ir spustelėjo. – Viskas buvo ne taip, – tarė švelniau. – Aisakas perdavė mano sapną orakului ir pranašystę sužinojo iš jo. Tavo mintys ir vėl nunešė tave per toli. Turi išmokti pažaboti savo lanką vaizduotę. Gal, jei mažiau laiko leistum viena...

– Apolonas lanko tave tik tada, kai esi viena, tiesa?

Ji atšlijo ir įdėmiai į mane pažvelgė.

Krūptelėjau, nepratusi prie tokio dėmesio.

– Nejau to norėtum? – paklausė ji.

Abejonės gaida jos balse privertė mane sunerimti. O kodėl kažkas galėtų to nenorėti? Galėti matyti ateitį, žinoti, kas nutiks, galėti nuo to apsisaugoti... kodėl ji kalba taip, lyg norėti tokios dovanos būtų kvaila?

– Tiesiog... aš tavo duktė ir, jei dievai siunčia regėjimus tau, pamaniau, gal galėtų... gal aš galėčiau... – užsikirtau, išsigandusi nerimo jos veide.

– Dievai elgiasi taip, kaip elgiasi, dėl priežasčių, kurios mums nepažinios, – atsakė ji. – Apolonas myli Troją, aš esu jos karalienė – bet kokie dievo siunčiami regėjimai skirti miesto gerovei. Tai ne dovana man; ne kažkas, ko troškau. Ne mūsų valioje prašyti tokių dalykų.

Mane apėmė gėda. Ji Trojos karalienė, o aš niekada ja nebūsiu. Turiu vyresnių brolių, kurie valdys miestą, o mano motinos vietą užims to, kuris taps karaliumi, žmona. Galbūt ta moteris ir bus apdovanota karališkais regėjimais – sapnais, kuriuos Apolonas siunčia Trojos gerovei. Jaučiausi tokia maža ir kvaila, kad norėjau pradingti.

– Nenorėjau... – pradėjau sakyti, bet motina jau purtė galvą. Pokalbis buvo baigtas, o nė nežinojau, kaip paaiškinti, ką norėjau pasakyti.

– Bėk žaisti, Kasandra, – paliepė ir aš išėjau.

Bet niekas pernelyg nenorėjo su manimi būti. Kitos mergaitės atrodė tokios užtikrintos, pasitikinčios savimi. O aš jaučiausi lyg vėjo blaškoma nendrė – nedrįsau garsiai pasakyti, ką galvoju, nenorėjau, kad iš manęs tyčiotųsi. Bet dėl Hekabės sapno ir aiškiaregio buvau tikra. Gal ji norėjo prisiminti jį kitaip, bet aš niekada nepamiršiu tos nakties; ji įsismelkė man į kaulus.

Mane buvo sunku suprasti, net tada, o motina buvo užsiėmusi moteris. Ji neturėjo laiko bandyti mane suprasti. Jei būtų žinojusi, į ką išaugsiu, jei būtų pamačiusi regėjimą ne tik apie Parį, bet ir apie mane, esu tikra, kad kūdikystėje būtų pati numetusi mane ant uolų. Bet tam, kad išpranašautų mano ateitį, į pelenus niekas nežiūrėjo. Niekas neįsikišo, kad neleistų man tapti tuo, kuo tapau.